

ČESKOSLOVENSKO PO ROCE 1945

Společensko-politická situace po roce 1945

- 1945: Sovětská armáda osvobozuje Prahu, je vítána s nadšením
- už předtím však bylo dohodnuto, že do Prahy vstoupí právě sovětská armáda, rozdělení na západní a východní blok, v Plzni byla americká armáda, o tom se však nevědělo
- už během války začínají získávat vliv komunisté, protože organizovali odboj, bojovali proti fašismu, naše vláda byla v exilu
- 1946: komunisté ve volbách vyhrávají
- únor 1948: komunistický převrat, vzniká vláda čistě komunistů, protože vláda byla sestavena se zástupců různých politických stran, ostatní nekomunističtí ministři na základě rozkolů podali demisi → začátek éry komunistů, sestavení čistě komunistické vlády
- komunisté propagují sociální spravedlnost
- tehdy převládala dělnická třída, málo vysokoškoláků
- znárodnování majetku bohatých lidí za záminkou sociální spravedlnosti
- 50. léta: ozývají se kritici z řad inteligence, novinářů, církevních představitelů, toho se komunisté báli a rozhodli se, že je musí umlčet → počátky procesů s nepřáteli komunismu, bylo třeba ukázat lidem, že se rychle vypořádáme s těmi, kteří ruší budování socialismu, o procesech píše třeba komunista, který se znelíbil (Arthur London: Doznání) – všichni jsou dohnáni k doznání
- Milada Horáková (popravena), Jan Zahradníček (13 let vězení), historik a esejista Závist Kalandra (popraven), Konstantin Biebl (spáchal sebevraždu), Karel Teige (umělecky odstaven), Pavel Tigrid a Egon Hostovský emigrovali
- cenzura: velmi intenzivní, na veřejnost mohou jen zkontrolované texty, z knihoven mizí západní autoři nebo naši legionáři, nehodí se Karel Čapek, Jiří Orten, Franz Kafka, Jiří Foglar, surrealisté, katolíci
- 1949: Ustavující sjezd Svazu československých spisovatelů (SČSS): předsedou zvolen Jan Drda, nastolen socialistický realismus – ne jen jeden z mnoha směrů, ale jediný směr, má sloužit ideologii, je to vlastně oxymoron, protože popisuje život tak, že ti, co se neúčastní budování socialismu se mýlí a měli by být napraveni, hovoříme o tzv. budovatelských románech – společný cíl budování socialistické republiky; vznikají také básně, tzv. frézismus (fréza a další stroje, které potřebují dělníci k práci, tento pojem vymyslel Konstantin Biebl)
- 1953: smrt Stalina a Gottwalda
- 1956: v Rusku se objevují kritikové Stalinského kultu, na Sjezdu komunistické strany došlo ke kritice kultu Stalina, takže i u nás došlo k určitému uvolnění → někteří vězni byli propuštěni, cenzura se lehce zmírnila, do knihoven se vrací někteří autoři, vzniká volnější tvorba, volněji se k situaci vyjadřují i noviny (Literární noviny, Host do domu, Plamen)
- 60. léta: trochu šťastná, pokračuje uvolňování, jsou u nás filmy, knihy ze západu, ale celý Čapek tam pořád není
- červen 1967: Čtvrtý sjezd Svazu československých spisovatelů, objevily se projevy a proslovy, které reagují na uvolňování, ale i tak byly komunisty vnímány jako až moc otevřené a jako ohrožující – projevila se roztržka s KSČ, projevy měli třeba Václav Havel, Milan Kundera nebo Ludvík Vaculík, ortodoxnější vedení komunistické strany zbystřilo a dostali pocit, že se jim míra svobody začíná vymykat z rukou, nicméně část komunistů s tím souhlasilo; začal proces nazývaný Pražské jaro – část komunistů chce komunismus reformovat (komunismus s lidskou tváří, navrácení k ideálům, se kterými se začínalo ve čtyřicátých letech), ta druhá chce přitvrdit – rozkol v komunistické straně
- červen 1968: *Dva tisíce slov*, napsal Ludvík Vaculík, byl ostřejší než akční komunistický program, který vytvořilo reformní křídlo komunistů, podepsali jej vědci, umělci, celkem sto

ČESKOSLOVENSKO PO ROCE 1945

padesát tisíc osob, vedení KSČ jej odmítlo, protože obsahoval kritiku poválečného vývoje, ti ortodoxní si řekli, že to není dobré, intervence směrem do Moskvy →

- 21. srpen 1968: okupace vojsky Varšavské smlouvy, začátek “normalizačního procesu”, dalších dvacet let politické a kulturní nesvobody; tanky mají bílé pruhy, aby se odlišily od naší armády, byli mrtví, byly ostřejší boje, naše komunistické vedení se snažilo zabránit krveprolití, odjeli do Moskvy, situace vyhrocená
- 1. ledna 1977: *Charta 77*, skupina lidí, kteří se s tím nechtějí smířit, dokument, který sepsalo více lidí, hlavní byli Jan Patočka, Václav Havel a Jiří Hájek, byl to požadavek, aby Československo dodržovalo zákony vlastní země a aby dodržovalo Listinu základních práv a svobod, přesto ti, kteří tento dokument podepsali, byli vystaveni stíhání (trvalé sledování přes StB, jejich děti se nedostaly na střední školy s maturitou, nemohli na vysokou školu, přicházejí o pracovní místa)
- důsledky normalizace: likvidace nekomunistických periodik, zákazy publikování (Kundera, Havel, Vaculík, Lustig, Škvorecký – lidé tzv. na indexu), odchody do emigrace, což bylo těžké, protože se mohlo cestovat jen do zemí do východního bloku, normalizace je oxymoron protože to nebylo normální
- i v ostatních republikách se začíná zvedat vlna nevole
- 80. léta: politická i kulturní situace se začíná uvolňovat
- 17. listopad 1989: vlivem i jiných událostí (pád berlínské zdi): Sametová revoluce, vznikla fáma, že tam někdo zemřel, ale nebyla to pravda, a na základě tohoto falsu začaly demonstrace, tehdy se začali zapojovat i jiní lidé než jen studenti
- samostatnou kapitolou české kultury je tzv. underground
- trojkolejnost české literatury
 - **oficiální**: mohla vycházet v běžných nakladatelstvích, díla jak posluhovačů režimu (Ivan Skála, Miroslav Florian), tak vynikající autoři (Ladislav Fuchs, Ota Pavel, Vladimír Křeček, Bohumil Hrabal), mohli se soustředit na historická, rodinná, pracovní, ale ne politická témata
 - **samizdatová**: L. Vaculík se roku 1972 rozhodl, že odmítnuté texty budou přepisovat na stroji a vázat svépomocí (díla J. Seiferta, B. Hrabala, L. Vaculíka, V. Havla)
 - **exilová**: literatura exulantů i domácích autorů vydaná v exilových nakladatelstvích (J. Škvorecký, B. Hrabal, J. Foglar, V. Havel, M. Kundera)
- exilová nakladatelství: **Sixty-Eight Publishers**: založeno Škvoreckým a jeho ženou v Torontu, jedním z prvních exilových nakladatelství, vydali přes 200 titulů, díla různých kvalit dále Rozmluvy, Index, Konfrontace apod.
- samizdatové edice: **Petlice**: založena čtyři roky po vstupu vojsk Varšavské smlouvy na naše území Ludvíkem Vaculíkem, chtěli vydávat díla autorů, kteří vydávali už dříve, ale pak byla jejich díla zakázána (díla Ivana Klímy, Josefa Černého, Václava Havla) dále třeba Česká expedice

Odras druhé světové války

- platí totéž, co ve světové próze – téma války se nevyčerpalo

Jan Drda

- souzněl s komunistickou ideologií, podílel se na utlačovatelské praxi režimu, protože věřil myšlence komunismu
- 1949-1956 předseda SČSS
- v roce 1968: názorová změna, veřejně odsoudil okupaci

ČESKOSLOVENSKO PO ROCE 1945

- dobrý vypravěč, ale do jisté míry tendenční, malá psychologie postav
- (*povídkový soubor*) **Němá barikáda**: hrdinky, které fungovaly za druhé světové války nebo za pražského povstání, píše o lidech, kteří se stali hrdiny často proti své vůli, museli bojovat se svou morálkou, často je to stálo život, může působit trochu nevěrohodně, postavy nejsou hluboce vykresleny, hrdinství je místy účelově zideologizované
 - Hlídač dynamitu: muž, který pracoval v lomu, byl požádán odbojovou skupinou, aby ukradl dynamit, nechtěl to dělat, ale nakonec ho ukradl, SSáci vtrhnou do jeho domu, prohledávají ho, mají dynamit v latoru na prádlo, očima se domluví s manželem, že ho posadí na kamna, vybuchnou oni, ale i ti SSáci
 - Vyšší princip: na pražském gymnáziu mají psát kompozici z latiny, je to krátce po atentátu na Heydricha, přijde ředitel, že mají někam odejít tři studenti, údajně se někde den předtím bavili o atentátu na Heydricha, byli popraveni, následuje debata pedagogů o tom, co bude následovat; intervence ze strany vyučujícího, ale jsou zastřeleni, učitel měl nějaké morální zásady, dostal za úkol jejich zabití schválit, ale on jej odsoudí, čímž se stane hrdinou
“Z hlediska vyššího principu mravního se, doufám, nikdo z vás nesníží k takovým praktikám, jako je opisování.”

Julius Fučík

- představován jako absolutní vzor hrdinství, mladý komunista, který položil život za své ideály, za to, že se zapojil do protifašistické činnosti
- **Reportáž psaná na oprátce**: za odbojářskou činnost zatčen a vězněn na Pankráci, kde přes jednoho českého dozorce pašoval tužku a lístečky, na které psal svůj deník, z toho vznikla později tato kniha, výborný materiál pro komunisty
- později vyšlo najevo, že ne vše je v Reportáži psáno tak, jak to napsal Fučík – nedostal se tam jeden papírek, kde se přiznává, že udal nějaké odbojáře, to ale v té knize nebylo
- *revizionismus*: zacházení s pravdou, měnění historie – komunisté potřebovali dokonalého člověka a to, že někoho udal, se jim nehodilo – tak to zatajili

Arnošt Lustig (1926 – 2011)

- Žid, to ovlivňuje jeho osud, spolu s rodinou musel do Terezína, odtud pak do několika koncentračních táborů, včetně Osvětimi, podařilo se mu uprchnout při převozu do Dachau, až do konce války se skrýval, po roce 1968 emigroval a působil jako profesor literatury ve Washingtonu, po sametové revoluci se vrací
- do roku 1968 uznávaný spisovatel – reflexe toho, co se dělo za války, po emigraci patřil mezi autory na indexu
- prozaik, publicista, scénárista
- psal především v 50. a 60. letech, zatímco v první vlně oslavovali konec války, ve druhé je to hlubší, poukazuje na psychologii postav, na ty, co trpěli, on právě psal v té druhé vlně
- šlo o jakousi terapii psáním, to mu pomáhalo, aby se z traumat dostal
- jeho díla nejsou akční, není tam moc děj, ale o to větší důraz je kladen na psychologii postav, která je skryta pod povrchem
- čtení je psychicky náročné v tom, že postavy neví, co se stane, ale čtenář, který zná historii tuší, co je čeká
- strach, úzkost, emoce, něco, co je hluboko ukryto, je to vyhocené
- (*povídkový soubor*) **Démanty noci**: hodně autobiografické, z koncentračních táborů

ČESKOSLOVENSKO PO ROCE 1945

- (*novela*) **Dita Saxová**: jako jediná z celé široké rodiny přežila koncentrační tábor, to v ní probudilo hluboké deprese, už nemá žádného blízkého člověka, emigruje do Švýcarska, ale ani to jí nepomůže
- (*novela*) **Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou**: skupina bohatých Židů dostává od německého důstojníka nabídku, že budou zachráněni, protože budou vyměněni za skupinu zajatých německých důstojníků, jedou někam vlakem, mají jet na hranice se Švýcarskem, mají být na neutrální půdě vyměněni, jenže v průběhu cesty vlakem si s nimi velící důstojník hraje jako kočka s myší, z jejich kont postupně mizí peníze, protože důstojník je tak trochu trollí, ocitají se v koncentračním táboře, ale pořád doufají, že druhý den ráno budou vyměněni, Kateřina Horovitzová se tam ocitne náhodou, když vlak zastaví na peróně, jeden z bohatých si ji vyžádá, protože ji vidí na peróně a ona je krásná, chce ji zachránit, na půdě Osvětimi se vezmou
→ Č 168

Jan Otčenášek

- zabýval se tematikou druhé světové války, taky židovskou otázkou
- (*novela*) **Romeo, Julie a tma**: hl. postavy Pavel a Ester jsou Romeem a Julií, Ester je židovka, má nastoupit do transportu, rozhodne se, že to neudělá, začne se schovávat a Pavel ji ukryje na půdě svého domu, nikdo o ní neví, postupně se mezi nimi rodí milostný cit, tma je symbolické označení doby, ve které žijí
- (*autobiografický román*) **Kulhavý Orfeus**: řada mladých lidí musela být tzv. totálně nasazena = poslána na práci do Německa, kde museli fungovat třeba v průmyslových továrnách, nebo byli v domácích zbrojovkách, kde museli vyrábět pro Říši, v této knize se snaží vytvořit odbojovou skupinu, která se jmenuje Orfeus
- (*budovatelský román*) **Občan Brych**: je trochu jiný než klasické budovatelské romány v tom, že hlavní postava je z vrstvy inteligence a její psychika je daleko více popsána, je plastičtější, pan Brych se rozhoduje, jestli emigruje, aby román mohl vyjít, musel se samozřejmě rozhodnout, že zůstane

Ladislav Fuks (1923-1994)

- patřil k oficiální literatuře, i po roce 1968, protože volil tematiku, která se nedotýkala ideologie
- psal psychologické knihy, snažil se proniknout hluboko do postav a do toho, co prožívají, psal velmi promyšleně z hlediska kompozice
- lidská psychika je pro něj pokřivená, pracoval s jedinci, kteří mají velké problémy, třeba choroba (schizofrenie), fobie, zkreslené představy o světě, násilnické pudy
- přestože se může zdát, že se k nějakému motivu zbytečně vrací, vždy nakonec vyjde najevo, že to zbytečné nebylo (něco jako Čechovova puška)
- leckdy působí jeho témata až absurdně, někteří kritici hledali v jeho tvorbě i prvky magického realismu
- (*román*) **Pan Theodor Mundstock**: románová groteska (groteska protože je groteskní děj), pan Mundstock je žid, trpí schizofrenií, má své druhé já, tomu říká Mon, jeho život je bez řádu, objeví ho až v momentě, kdy si uvědomí, že musí nastoupit do transportu a přemýšlí, jak se na to připravit, když si uvědomí, že se na to může připravit, najde v životě smysl a systém, je to absurdní v tom, že vymýšlí situace, které by mohly nastat a snaží se vymyslet, jak by se na ně mohl připravit, varující dílo, znamená zachycení absurdního světa druhé světové války, odsouzení toho, že se jeden národ snaží zlikvidovat národy jiné
→ bílá čítanka

ČESKOSLOVENSKO PO ROCE 1945

- (*psychologický horor - román*) **Spalovač mrtvol**: hlavní postava Karel Kopfrkingl, spalovač mrtvol? ho začne přesvědčovat, že židé jsou zlí, nechá se do toho přesvědčit, nakonec dělá nějaké úkoly, Karel v sobě objeví kapku německé krve, oběsí ji, bude říkat, že ji oběsil, protože nemohla unést, že byla židovka
→ fejková čítanka

Ota Pavel (1930 – 1973)

- tvorba dvojího charakteru: hodně autobiografická (zážitky, které prožíval společně se svou rodinou – hlavní inspirací jeho tatínek), pak taky čím se živil (byl to sportovní reportér, psal reportáže ze sportovního prostředí)
- jeho otec byl žid, jeho dva bratři a on byli po otci taky židé, postupně se všichni (kromě něj) ocitli v koncentračním táboře, ale protože přišli na řadu až později, přežili, mimojiné se tam potkali s Arnoštem Lustigem
- povídky ze sportovního prostředí: **Pohádka o Raškovi, Dukla mezi mrakodrapy**
- jednou se u něj na sportovním utkání projevila psychická porucha, zemřel relativně mladý
- velkou roli v jeho povídkách hraje příroda, i díky ní je řada z nich lyrizována
- příběhy jsou laskavé, přestože jde o nelaskavou dobu; snaží se z ní vytěžit co nejvíce lidskosti, něčeho pozitivní, to ale neznamená, že tam nejsou zmínky o válce
- příběhy jsou taky hodně humorné, humor pochází od tatínka
- **Smrt krásných srnců**

Josef Škvorecký

- funguje jak ve fázi do roku 1968, tak i poté – to už byl ale v Kanadě v Torontu
- založili se ženou exilové nakladatelství **68' Publishers**
- je z Náchoda, ve svých příbězích píše o městě Kostelec, což je inspirováno Náchodem
- postava Danny Smiřický je vypravěč ve většině jeho děl, v jeho dílech odehrávajících se v Kostelci, Škvoreckého alter-ego
- knihy nevznikaly chronologicky
- Škvoreckého nemělo vedení KSČ rádo, neidealizoval osvobození, sovětská vojska, toto vyobrazení ale bylo velmi realistické – např. převlékání kabátů
- (*román*) **Zbabělci**: postava Dannyho Smiřického, osm dní na konci války, v Praze 4. 5. vypuklo pražské povstání, Sověti se blíží Praze, tyto informace se dál šířily, takže i v okolních městech přemýšleli, jak se mají zachovat, Kostelec se rozhodl, že bude čelit Němcům, kteří jsou ve městě; pohled ve Zbabělcích je velmi nepatetizovaný – k revolučnímu výboru se přidávají lidé z nejrůznějších motivací, třeba i ti, kteří předtím slabě podporovali Němce, zdaleka ne všichni byli motivováni ideálem vlastenectví, pro studenty to bylo jen nějaké povyražení, řada lidí se nakonec stávala hrdiny proti své vůli; další věc, jež vadila kritice byla, že byl Škvorecký kritický vůči Rudé armádě (hladoví, špinaví vojáci, kteří dlouho neměli SEX), dále propagace jazzu, angličtiny; kniha vyšla až v roce 1958 po uvolnění cenzury
→ Č 317 – rozhovory opravdové, nevyumělkované, mívá uvozovacích vět
- (*román*) **Tankový prapor**

Bohumil Hrabal (1914 – 1997)

- přestože byl vzděláním právník, vystřídal velké množství zaměstnání, kde často pracoval i rukama – to je stěžejní pro jeho tvorbu
- všiml si svého okolí, taky měl dar v tom, že dokázal komunikovat s “běžnými lidmi”
- byl taky výborný vypravěč
- narodil se v Židenicích, ale pak žil dlouho v Nymburku, vystudoval Právnickou fakultu UK

ČESKOSLOVENSKO PO ROCE 1945

- studoval na Jarošce, ale jen jeden rok (propadl z několika předmětů)
- v jeho tvorbě se hodně odráží jeho životní osudy, důležité je pábení (snad vzniklo z nářečního bábení = líčení historek): lidé, kteří třeba filosoficky přemýšlí, líčí historky, užívají si svůj život a je to na nich poznat, jsou pro něco zaujatí, jejich historky imponují širokému okolí, často nepřestávají mluvit, jsou schopni vymyslet nejrůznější blbosti, tvrdohlavě si za tím jdou
- v určitém smyslu experimentální – není moc dějová, spousta lyrických pasáží, filosofické úvahy, třeba **Taneční hodiny pro starší a pokročilé** je jedna věta (inspirace James Joyce: Odysseus)
- kompozice bývaly docela promyšlené
- **Obsluhoval jsem anglického krále**: pět částí, každá část začíná a končí úplně stejnou větou
- prvně součástí oficiální literatury, nebyl v exilu, protože se zdráhal politických témat, zároveň psal “problémová” témata, tyto knihy vycházely jen exilově, některé vydával sám – pokud se k ničemu kriticky nevyjadřoval, bylo to v pořádku, ale hlavně po roce 1968 pak byla cítit určitá kritika, takže některé knihy vyšly v samizdatu nebo byly upraveny → problém pro vydavatele: “co je to, co máme vydat?”
- **Ostře sledované vlaky**: nejdějovější kniha, kterou napsal, přeměna chlapce na muže, hlavní hrdina se potácí dospíváním, jsou tam další podtémata, vtipné pasáže, odehrává se na konci druhé světové války v železniční stanici Kostomlaty, válka je všudypřítomná, ale je na pozadí, Miloš Hrta si řeší své SEXuální problémy, ostře sledované vlaky = vlaky zásobující německou armádu, film vyhrál Oscara, hlavní roli hrál Václav Neckář
- dvorním Hrabalovým režisérem byl Jiří Menzel dalšími zfilmovanými díly jsou:
- **Postřižiny**: hlučný strýček Pepin
- **Slavnosti sněženek**
- **Inzerát na dům, ve kterém už nechci bydlet**: zfilmováno jako Skřivánci na niti
- Příliš hlučná samota
- Pábitelé
- Č 173

Jan Procházka

- velmi zajímavý autor, měl problém s publikováním, protože byl hodně kritický vůči společnosti, přestože věřil v to, že socialismus není úplně špatná myšlenka
- **Přestřelka**
- (*novela*) **Kočár do Vídně**: napsána výborně, trochu i lyrizovanou formou, obrovskou myšlenkovou hloubku, ze sklonku druhé světové války, dva mladičtí vojáci (jeden z nich je zraněný) se dostanou do statku jedné čerstvé vdovy, dorazili tam taky Němci, kteří ji donutili, aby zapřáhla koně a dopravila je do Vídně, v ní se všechno bouří, souhlasí, ale chce se jim pomstít, jede oklikou, bere sekyru, ona se bojí, ale zjistí, že jsou oba dva stejně vyděšení, na základě toho, jak spolu tráví dny mezi nimi dojde ke sblížení, nádherně zfilmováno

Koncepce socialistického realismu

- historické romány, protože nedělá problémy s cenzurou → oblíbený žánr některých autorů

Václav Řezáč

- psal také pro děti, kvalitní spisovatel, propracovaná psychologie postav (**Černé světlo**)
- **Nástup**, **Bitva**: budovatelské romány, nulová psychologie postav – poplatné době

ČESKOSLOVENSKO PO ROCE 1945

Václav Kaplický

- **Kladivo na čarodějnice**: aktualizovaný historický román (protože procesy s čarodějnicemi mohly připomínat procesy za komunismu)

Jarmila Loukotková

- **Navzdory básník zpívá, Spartakus, Není Římského lidu** (historické romány)

Kritický obraz soudobé společnosti

Milan Kundera

- narodil se v Brně, chtěl se stát hudebníkem, absolvent Jarošky
- přednášel literaturu na FAMU
- ze začátku sympatizoval se stranou a vstoupil do ní, v roce 1968 byl vyhozen z fakulty, ale přišla mu nabídka z Francie, že by tam mohl přednášet literaturu, dostal povolení k výjezdu, pak mu Francouzi nabídli další semestr atd., jenže nedostal povolení, aby se nevracel → nelegální emigrant, nemá nárok se vrátit → vyřešeno
- jeho dvorní překladatelka je Anna Kareninová
- možná byl udavatelem: na začátku padesátých let byl správcem studentských kolejí, dozvěděl se, že si tam někdo, kdo chtěl opustit republiku, odložil kufr, což údajně nahlásil, na základě udání ho chytli, byl s ním veden proces, dostal dvacet dva let vězení
- (román) **Život je jinde**: paralela s touto situací, hl. postava v určitém momentě začne udávat
- lze ho přiřadit k postmodernismu, protože jeho romány mají ten znak, že je tam méně důležitý příběh s hlubšími, důležitějšími lyrickými, filosofickými pasážemi
- hlavní postavy jsou většinou muži, kritika mu vyčítala, že zobrazuje ženy jen jako objekty mužské touhy, ale Literáková s tím nesouhlasí
- (román) **Nesnesitelná lehkost bytí**: Tereza a Tomáš, emigrují, ale Tereza se vrací do Československa, když zjistí, že tam nedokáže žít, Tomáš za ní taky jde, přestože ví, že už nikdy nebude moct být doktor
- postavy často hledají odpověď na to, jestli mohou ovlivnit svůj osud
- inspiruje se v hudbě, ať už žertem, nebo v kompozici
- častá složitá kompozice, narušování čtvrté stěny, oslovování čtenáře
- výrazným stavebním prvkem je paradox (je v rozporu s naším očekáváním)
- (román) **Žert**: jednoduchý příběh, ale kniha sama o sobě je složitá, hlavní hrdina Ludvík odjíždí na Slovácko do menšího města, kde se setkává s manželkou jeho bývalého spolužáka, pak vzpomínky do 50. let, což se dozvídáme retrospektivně, Ludvík měl přítelkyni na VŠ, on chtěl mít SEX, ale ona v té době jede na svazácké školení a píše mu radostné dopisy, on se naštve a napíše jí na pohlednici kritickou zprávu → začne mít problémy s režimem a je ze školy vyhozen nějakým výborem v čele se Zemánkem, který byl do té doby jeho kamarád, pak jde na vojnu do pluku PTP; ta manželka kamaráda, kterou potkal byla žena Zemánka, plánuje se mu pomstít tím, že ji svede; složitá kompozice, čtyři vypravěči: Ludvík, Helena, Kostka (Ludvíkův kamarád z dřívějška, který mu propůjčí byt pro SEX na Heleně), Jaroslav (další Ludvíkův spolužák, nadšenec do folkloru, hudby, slavností), každá postava má svůj myšlenkový svět, vize, touhy, přání, Jaroslav chce, aby se tradice přenesly i na další generaci, celkem sedm kapitol, Ludvík 3, Helena, Kostka a Jaroslav mají po jedné a v té poslední se to celé protne a celý příběh se paradoxně završí, místy vtipné, sarkastické, kritické vůči tomu, co se dělo v padesátých letech, ale pořád je to docela smířlivé v tom smyslu, že reformní komunismus by mohl být dobrý
- (soubor povídek) **Směšné lásky**: tři sešity, je to soubor povídek

ČESKOSLOVENSKO PO ROCE 1945

Ludvík Vaculík (1926-2015)

- nejprve nadšený komunista, poté však mění svůj názor
- psal romány a fejetony
- po revoluci trošku crazy – křesťanský monarchistický manifest?, proti vstupu do EU
- autorem manifestu **Dva tisíce slov**: manifest přečtený na sjezdu českých spisovatelů, který kritizoval vládu jedné strany
- založil samizdatové nakladatelství (**Edice**) **Petlice**
- deník Český snář
- jeho dílo je velmi satirické, kritické
- (román) **Sekyra**: hlavní postava vzpomíná na svoje dětství, odjíždí na Valašsko, pracuje jako šofér a v hlavě se mu víří nejrůznější myšlenky, jeho otec vždy pro něj byl morálním vzorem, ale na rozdíl od Vaculíka samotného z komunismu nevystřízlivěl
→ ukázka: popis situace nátlaku na zemědělce, aby vstoupili do JZD
- (román) **Morčata**: hlavní postava je bankéř, který chová morčata a experimentuje s nimi, je to připodobňováno k tomu, jak se komunistický stát chová k tomuto bankéři; ukazuje to problém šikany, podobné s Kafkovým Procesem nebo s Orwellovými dystopii
- (román) **Jak se dělá chlapec**: o jeho vztahu k výrazně mladší partnerce

Pavel Kohout

- dramatisoval některá díla jiných tvůrců (Válka s mloky, Švejk aj.)
- nejprve básník, který věřil režimu, ale pak přešel na drama a prózu a od komunismu se odvrátil, byl stíhán, hrozily mu výslechy
- (drama) **August August, august**: august = klaun v cirkuse
- (román) **Katyně**: mnohovrstevnatý román, celkové téma je kritika všech totalitních společností, problémem je trest smrti, který může být zneužíván, vytvořena střední škola popravářská → učí tam studenty popravovat, dostala se tam i Lízinka Tachecí, která celou dobu románu nemluví, je to vlastně postmoderní román
- (román) **Hodina tance a lásky**

Vladimír Páral (*1932)

- patří do oficiální části literatury, protože jeho díla nijak nekritizoval režim
- byl chemický inženýr, jeho postavy byly taky inženýry
- často zachycoval erotiku, nevěru, SEX, často předmětem sporů, ale bylo to hodně čteno
- jeho dílo je rozděleno do dvou částí: černá (zachycuje stereotypy ve společnosti a jak působí na psychiku člověka, jakési cynično, tyto knihy nemají pozitivní vyústění) a bílá série
- (román) **Katapult**: sedm manželek po cestě z Ústí do Brna
- (novela) **Veletrh splněných přání**: končí totální destrukcí, když má hlavní postava šanci se začít chovat normálně, lekne se toho tolik, že vše zničí
- (román) **Mladý muž a bílá velryba**: z bílé série, narozdíl od černé série, kde všechny postavy měly stereotypní život, tady mají lidé větší ambice, snaží se nemít zaběhlý život, nechtějí se nechat ubít stereotypy, dát životu smysl; mladý chemik chce dát nový rozměr chemickému bádání, aluze na román Bílá velryba od Hermana Melvilla
- potom psal taky sci-fi

Egon Hostovský (1908-1973)

- existencialismus – jeho postavy jsou odcizené, problém vyjít se společností, jsou cizinci nejen ve společnosti, ale i sami sobě, nedokáží vzít svůj život do hrsti a něco s ním dělat, přebírají život cizích a u toho zapomínají žít ten svůj vlastní

ČESKOSLOVENSKO PO ROCE 1945

- psychologické romány, mohla k tomu přijít traumata z dětství
- exilová literatura, ale odešel už v roce 1949
- (román) **Cizinec hledá byt**

Drama po roce 1945

40. - 50. léta

- velký úpadek, nejprve se snažili plytce reagovat na válku a později cenzura komunistického režimu
- Pavel Kohout: snažil se hry ozvláštnit, třeba tím, že postavy byly mladší

60. léta

- došlo k menšímu uvolnění
- na úkor klasických divadel, kde se hrály budovatelské hry, se rozvíjely alternativní scény
- František Hrubín: básník a divadelník
- Milan Kundera: obdobná situace jako u Kohouta, nejdříve komunista, jeho díla vybočují z pocty komunismu, hry Jakub a jeho pán (pocta Diderotovi: Jakub Fatalista), Majitelé klíčů (z doby druhé světové války), Ptákovina (groteska, ředitel nakreslil kosočtverec, aby mohl vyšetřovat své podřízené)
- *text-appeal*: snaží se reagovat na diváka, uzpůsobovat ho divákovi, spojeno s Ivanem Vyskočillem a tehdejším divadlem Na Zábradlí
- divadlo Semafor: sedm malých forem, zpočátku tam chtěli provozovat hudební vystoupení, výstavy, ale i divadlo, jazzové koncerty, filmy, večery s poezií atd., časem to zmizelo a zůstalo jen divadlo, je však výrazně propojené s hudbou a kabaretem (zábavné scénky, taneční a hudební čísla), Jiří Suchý, Jiří Šlitr, Jiří Grossmann, Miloslav Šimek, Jitka Molavcová, hry třeba Kytice, Zuzana je sama doma apod.
- Divadlo Járy Cimrmana: Jaroslav Smoljak, Zdeněk Svěrák, celonárodní mystifikace fiktivní postavou Járy Cimrmana (vědec, vynálezce, badatel, polárník, romanopisec, dramatik, pedagog apod.), před divadlem vždy přednáška (seminář), vystupují tam jakože vědci, vysvětlují okolnosti hry, herci záměrně nehrají moc dobře (podehrávání), spíše lidsky, civilně, nejslavnější hry: Vyšetřování ztráty třídní knihy, Posel z Liptákova, Dobyty severního pólu aj.
- Divadlo na provázku: vzniklo na počátku pražského jara, spjato se jménem Milana Uhdeho (dramatik, musel publikovat pod pseudonymy, hra třeba Balada pro banditu), dnes se jmenuje Husa na provázku, původně se tak jmenovala, ale název se musel z politických důvodů změnit (Husák na provázku)
- Ha-Divadlo: hanácké divadlo, vzniklo v Prostějově, ale dnes sídlí v Brně

Václav Havel (1936-2011)

- československým a dvojnásobně českým prezidentem
- pocházel z celkem zámožné rodiny, revoltoval proti režimu, nemohl moc pracovat
- disident, několikrát ve vězení, jeho nejdelší pobyt byl čtyřletý
- podílel se na organizovaných aktivitách proti komunistické straně: třeba jeden z hlavních mluvčích Charty 77
- psal absurdní drama, objevuje se v něm to, co je běžné pro absurdní drama: prázdné fráze, smyčky, opakování, absurdita doby je přenesena do ještě více absurdního dramatu
- (absurdní drama) **Zahradní slavnost**